

תכנון עירוני ושכונתי ידידותי ובטוח לילדים

פרופ' ארזה צ'רצ'מן

הפקולטה לארכיטקטורה ובינוי ערים, הטכניון
וביה"ס לקיימות, המרכז הבינתחומי, הרצליה

אופי הקשר בין הסביבה הפיזית לבין התנהגות האנשים

לא

DETERMINISM

כי אם

POSSIBILISM

PROBABLISM

המטרה הבסיסית של תכנון היא

ליצור סביבה ותנאים

המאפשרים לאנשים להשיג רמה מרבית של איכות

חיים (על פי ההגדרה שלהם),

בהתחשב באילוצים האישיים, החברתיים, הכלכליים

והסביבתיים הקיימים,

ומבלי לפגוע באיכות החיים של אחרים

בדור זה ובדורות הבאים

(פיתוח בר קיימא)

איכות חיים

ההערכה הסובייקטיבית של הפרט

את המידה שבה הצרכים שלה או שלו,

בתחומי החיים השונים, באים על סיפוקם

תחומים אלה כוללים

בריאות

חיי משפחה

תשתיות מים, ביוב, חשמל ותקשורת

יחסים חברתיים

מקום מגורים

מקום עבודה

שירותי ציבור ומסחר והנגישות שלהם

שוויון חברתי

איכות הסביבה

ביטחון אישי

מצב כלכלי

ערכים דתיים, לאומיים, אתיים

**לקבוצות שונות של אנשים
יש הגדרות שונות של איכות חיים
ומטרות ואינטרסים שונים.**

מטרות ואינטרסים אלה יכולים להיות סותרים.

אין בהכרח פיתרון פשוט לסתירות הללו.

אין פיתרון אחד ויחיד אפשרי

ההשלכות עבור תכנון יישובי, אזורי ולאומי

- **גודל יישובים - עיבוי יישובים קיימים ולא הקמת יישובים קטנים חדשים**
- **צפיפות – העדפה של יישובים ושכונות גדולים יחסית, עם צפיפות בניה ממוצעת גבוהה יחסית, ביחד עם שטחים ציבוריים פתוחים.**
- **איזור - עידוד לעירוב שימושי קרקע, אשר ימזג בזהירות מגורים עם הזדמנויות תעסוקה ומסחר הולמות מבחינה סביבתית.**
- **מיקום של שירותים החשובים לחיי היום יום קרוב לבתי המגורים: שירותי חינוך, תרבות, בריאות, מסחר, תחבורה**
- **אמצעי תנועה – באזורי מגורים העדפה של רחובות התומכים בתחבורה ציבורית, נסיעה באופניים והליכה ברגל, על פני כבישים המתאימים לרכב מנועי.**

הקבוצות הקריטיות ביותר מבחינת תכנון השכונה הן הילדים והקשישים

- בגלל הפגיעות שלהם לתאונות ולזיהום אוויר
- בגלל המאפיינים ההתפתחותיים שלהם
- בגלל מאפייני השימוש שלהם ברחוב – שהיה ולא רק מעבר
- בגלל התועלות ההתפתחותיות של שימוש עצמאי במרחב
- בגלל התועלות למשפחות שלהם של שימוש עצמאי זה

תהליך ההתפתחות

תהליך ההתפתחות מתבטא בשינויים בתחומים שונים של יכולות ובשינויים איכותניים בארגון ההתנהגות בתקופת הילדות השינויים הם בכיוון של הרחבה, מורכבות ומובחנות. בתקופת הזיקנה הם בכיוון של צמצום וירידה

אבל

מידה, קצב ואופן ההרחבה או הצמצום תלויים בפעילות האדם ובאפשרויות העומדות בפניו

תחומי התפתחות

- **ביולוגי-פיזיולוגי** - גודל, שרירים, קואורדינציה
- **תפיסתי** - יכולת הקליטה של החושים וארגון המידע
- **הכרתי** – יכולת הבנה, לימוד, זיכרון והפשטה
- **רגשי** – הבנת נקודת המבט של האחר, שליטה עצמית
- **חברתי** (כולל תקשורת)

חוק שוויון לאנשים עם מוגבלות

נגישות – אפשרות הגעה למקום, תנועה והתמצאות בו, שימוש והנאה משירות, קבלת מידע הניתן או המופק במסגרת מקום או שירות או בקשר אליהם, שימוש במתקניהם והשתתפות בתכניות ובפעילויות המתקיימות בהם, והכל באופן שוויוני, מכובד, עצמאי ובטיחותי.

אדם עם מוגבלות - אדם עם לקות פיסיית, נפשית או שכלית לרבות קוגניטיבית, קבועה או זמנית, אשר בשלה מוגבל תפקודו באופן מהותי בתחום אחד או יותר מתחומי החיים העיקריים

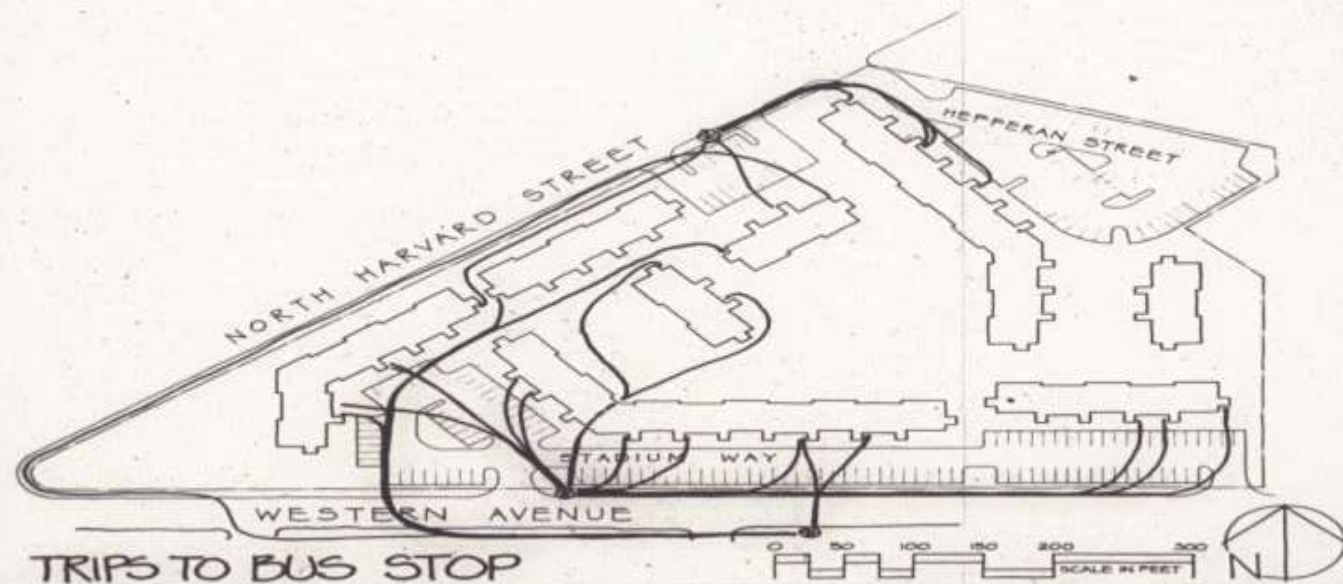
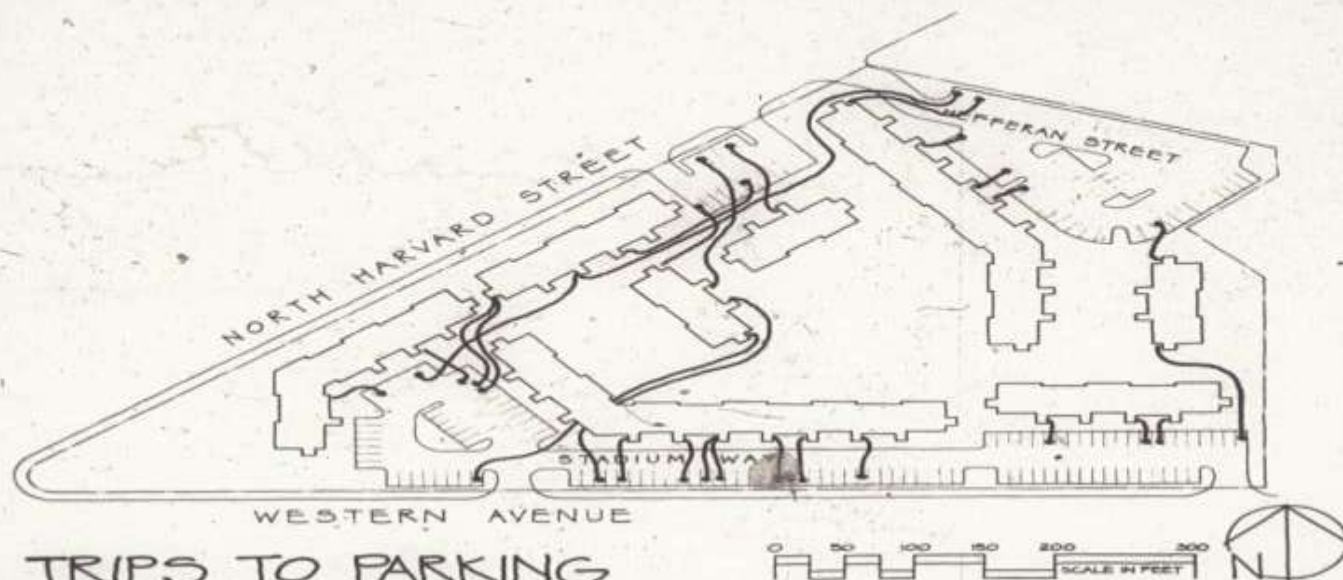
גישות שונות להשגת בטיחות של הולכי הרגל

■ הפרדה מוחלטת בין המקום המיועד לכלי רכב לבין המקום המיועד להולכי רגל ורוכבי אופניים

■ רחוב משולב כדוגמת רחובות כאלה בהולנד וגרמניה

■ אזורי מיתון תנועה, כמומלץ היום על-ידי משרד התחבורה וכמתואר בפרסום של הנחיות לאזורי מיתון תנועה שפורסם במאי 2002

לכל אחת מהגישות יתרונות וחסרונות וקיימת התאמה שונה למקומות שונים ולקבוצות אוכלוסייה שונות

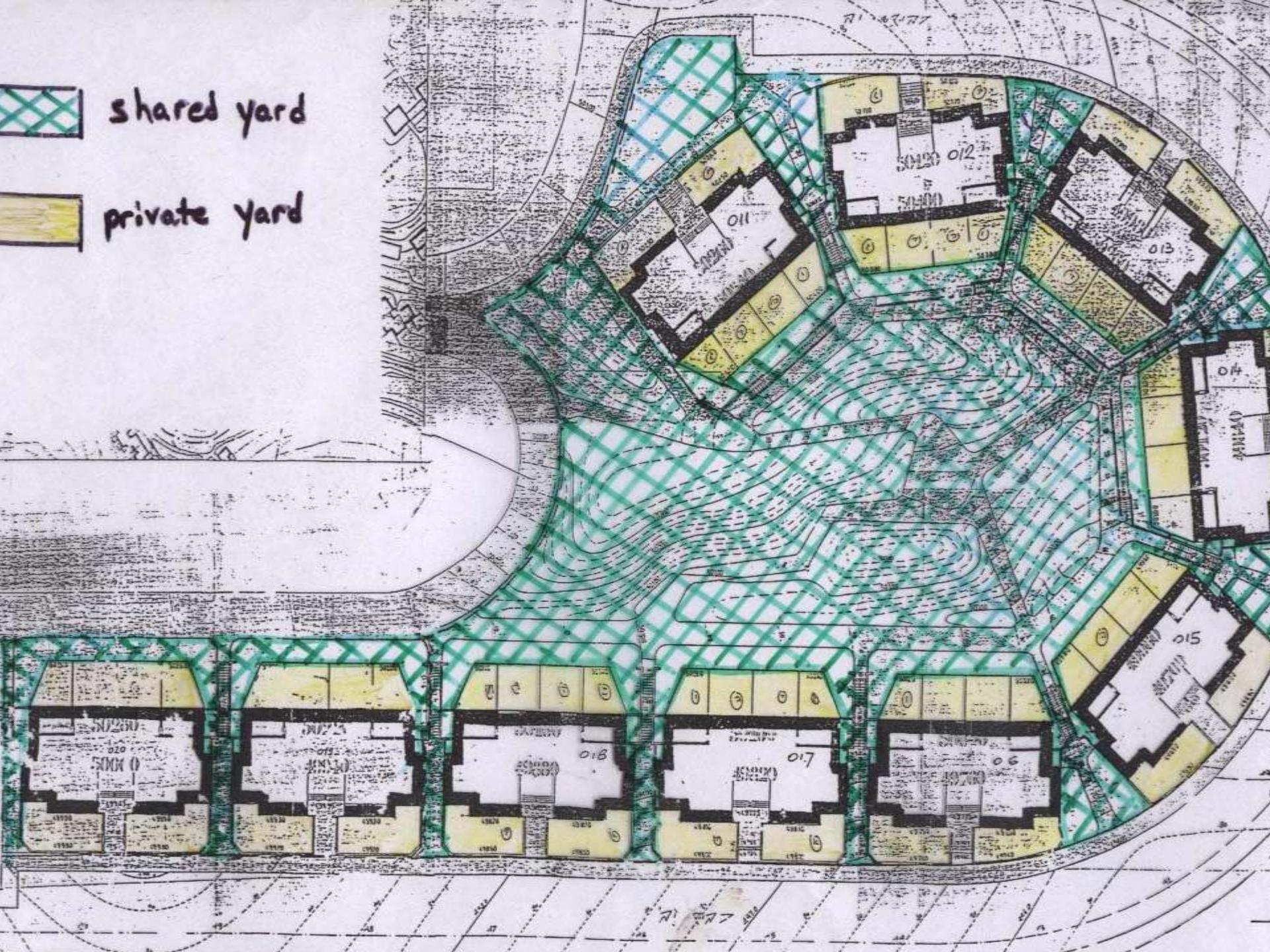

shared yard

private yard

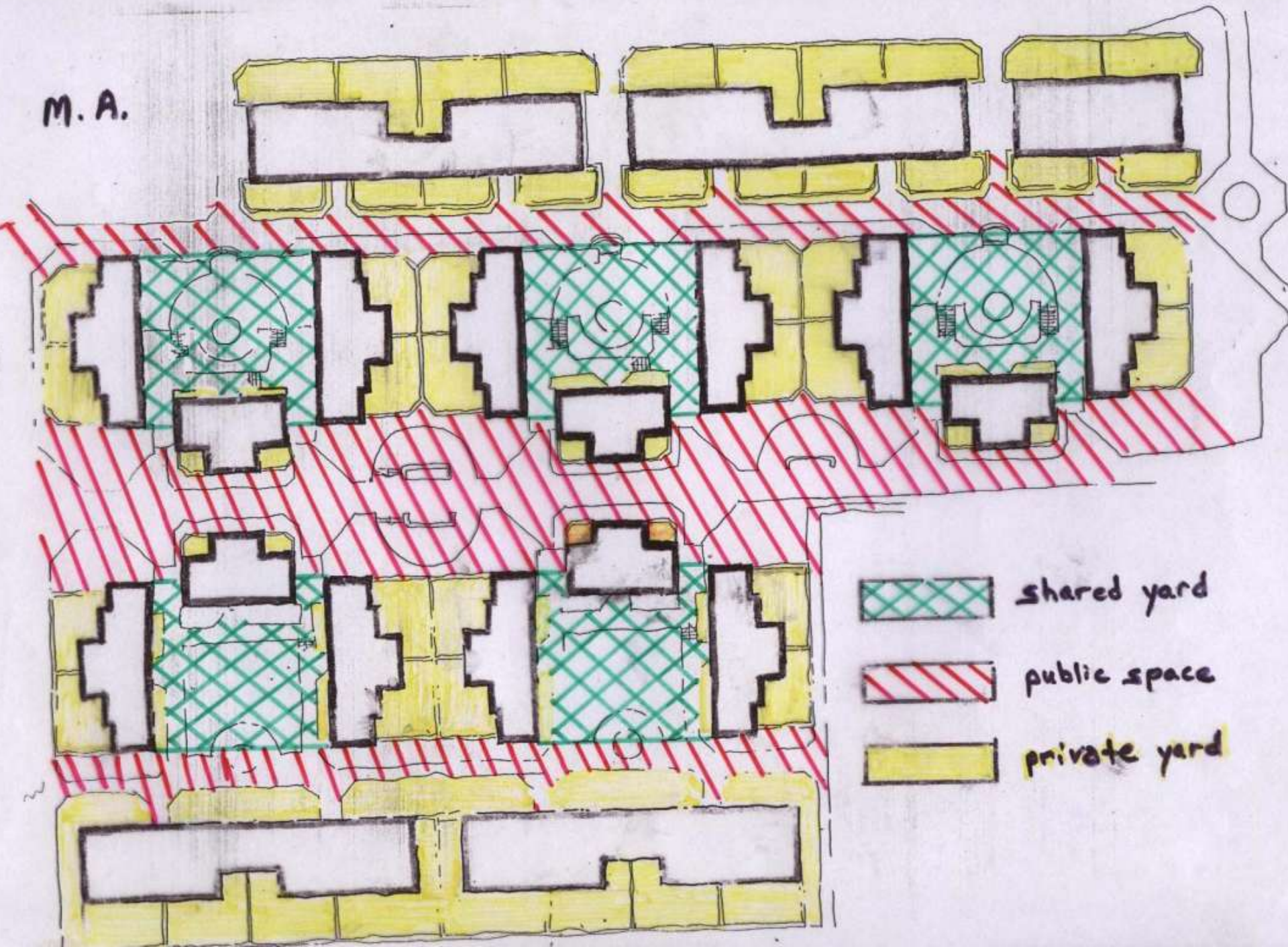

- shared yard
- public space
- private yard

P. Z.

M. A.

- shared yard
- public space
- private yard

מטרות ערכיות של אזורי מיתון תנועה

- שיפור איכות החיים
- הרחבת שימושי הקרקע באזור, תוך מתן דגש להעדפות ולדרישות של התושבים והיוממים
- יצירת סביבה עירונית ידידותית, בטוחה ואטרקטיבית
- סיוע בהפחתת ההשפעות השליליות של הרכב המנועי על סביבתו (זיהום, רעש)
- עידוד וקידום שימוש ברכב ציבורי, הליכה ורכיבה על אופניים

תפקידים אפשריים של משחק

- אימון גופני
- הנאה תחושתית
- בדיקת כישורים ושיפורם
- פורקן רגשי
- התנסות באוטונומיה ועצמאות
- לימוד עולם המבוגרים
- לימוד יחסים חברתיים
- פיתוח יכולת תקשורת
- הרחבת דמיון והבעת יצירתיות
- התנסות בהרפתקה וסיכון

מאפייני סביבה המושכים משחק

- קרבה לבית
- גישה נוחה ובלתי אמצעית
- בתוך או ליד מוקד פעילות
- מרחב
- טופוגרפיה וריצוף מתאימים
- רמות אתגר שונות
- מתקנים מתאימים
- היענות ו- loose parts
- נוחות אקלימית
- [בטיחות] [התחשבות במבוגרים]

פשלה

פינה שנשארה לאחר התכנון

יעדים ואסטרטגיות לשיפור בטיחות הולכי הרגל

יעדים

- A – הורדת שיעורי חשיפה של הולכי רגל לתנועה
- B – שיפור טווחי ראייה לנהגים והנראות עבור הולכי רגל
- C – הפחתת מהירויות נסיעה של כלי הרכב
- D – הגברת מודעות ושיפור התנהגות של נהגים והולכי הרגל

יעד A – הורדת שיעורי חשיפה של הולכי רגל לתנועה

אסטרטגיות

■ **A1 – הקמת מדרכות/ שבילי הליכה רחבים ונוחים מבחינת מיקרו-אקלים, תאורה, משטחים ושיפועים**

■ **A2 – התקנה/שדרוג/התאמה של אמצעי בקרה להולכי רגל ותנועה – רמזורים ארוכים מספיק עבור מעבר בטוח של הולכי רגל קשישים**

■ **A3 – הקמת איי מפלט להולכי רגל ומפרדות מוגבהות או הצרת רוחב המסעה**

■ **A4 - אמצעים להגבלה/ הסטה של תנועת כלי רכב – רק אם אלה מתאימים לצרכים של ילדים**

■ **A5 – הקמת מעברים עיליים/תחתיים להולכי רגל – לרוב לא רצוי ולא מצליח**

יעד B - שיפור טווחי ראייה לנהגים והנראות עבור הולכי רגל

אסטרטגיות

B1 – שיפור מעברי חציה

B2 – הגברת תאורה במעברי חציה

B3 – הסרת חסמי ראות לנהגים ולהולכי

הרגל – גדרות, צמחיה, מכוניות חונות

B4 – אמצעי בקרה שמתריעים בפני נהג על

הולך רגל חוצה

יעד C - הפחתת מהירויות נסיעה של כלי הרכב

אסטרטגיות

- **C1 – אמצעים להצרת מיסעה**
- **C2 – מיתון תנועה בקטעים**
- **C3 – מיתון תנועה בצמתים**
- **C4 – שיפור מסלולי הגעה לבתי ספר**

בעלות על מוצרים נבחרים (%) 2009 (נתוני למ"ס)

עשירון	מחשב ביתי	מנוי לאינטרנט	מכונית 1 לפחות	+2 מכוניות
10	93.1	89.7	93.6	50.9
9	88.9	85.6	87.0	42.0
8	84.7	81.2	81.5	30.9
7	81.0	76.9	75.6	19.2
6	76.5	71.5	67.7	15.7
5	75.0	67.4	63.7	10.9
4	71.9	62.1	49.9	8.1
3	62.0	51.9	43.7	2.2
2	57.6	40.7	34.4	1.8
1	53.2	35.7	24.6	1.4
סה"כ	74.4	66.3	62.2	18.3